

Úvod do výuky češtiny jako druhého/cizího jazyka

Linda Doleží

Přednáška 3

Osnova

Osvojování – opakování

Vícejazyčná mysl

Ztrácení jazyka

Jazyky v kontaktu

- Závislost versus autonomie (dva jazyky v jedné mysli?)
- Transfer
- Code-switching
- Code-mixing
- Historie – bilingvismus jako škodlivá záležitost

Mezijazykové vlivy

- Pozitivní x negativní
- Budou se většinou týkat slabšího z jazyků, ale může probíhat obousměrně
- Ovlivněny mnoha faktory
- Některé jazykové domény mohou být ovlivněné více, jiné méně (Francis, 2005)
- Čím větší vzdálenost mezi jazyky, tím více negativního transferu můžeme očekávat (Murphy, 2003)
- Týkají se i pragmatiky (Cook, 2003, s. 498)

Code-switching

- (1) přepnutí dovětku:

It's a nice day, hana? (hai nā isn't)

Je hezký den (angličtina), že? (pandžábština)

- (2) přepnutí uvnitř věty:

Won o arrest a single person (won o they did not)

Ne+minulý čas (jorubština), zatkli jediného člověka. (angličtina)

- (3) přepnutí mezi větami nebo částmi vět:

Sometimes I'll start a sentence in English y termino en español (and finish it in Spanish)

Někdy začnu větu v angličtině (angličtina), a dokončím ji ve španělštině.
(španělština)

- (4) přepnutí uvnitř slova:

shoppã (English *shop* with the Panjabi plural ending)

obchody (anglicky obchod + plurálové zakončení y z pandžábštiny)

kuenjoy (English *enjoy* with the Swahili prefix *ku*, meaning 'to').

Užívat si (anglicky užívat + infinitivní značka ze swahilštiny)

Haznedar (1995, 1997) – turecký chlapec ve věku 4 let, osvojuje si angličtinu, ve Velké Británii od věku 3,11, s angličtinou v pravidelném kontaktu od věku 4,1 cca 2,5 hod denně pětkrát týdně ve školce, data ve studii nasbírána od věku 4,3 let (pozn.: turečtina OV jazyk x angličtina VO jazyk)

počáteční stádia vývoje – angličtina přebírá slovosled turečtiny, např.

Výzkumník: *Shall we play with your toys?* /Budeme si hrát s tvými hračkami?/

Dítě: *Yes, toys play.* /Ano, hračky hrát/.

White (1990, 1991, 1992): francouzsky mluvící Kanadčané ve věku 11–12 let, s angličtinou se setkávají ve škole – výzkum zaměřen na adverbia frekvence (např. *often/často*) a způsobu (např. *quickly/rychle*) v angličtině

- zajímavý transfer, francouzština – SVAdvO x angličtina SAdvVO, náctiletí produkují v angličtině slovosled SVAdvO, např. **Marie takes often the metro.*

Ortografie

- Arabština a její vliv na češtinu jak v recepci, tak v produkci (Složilová, 2017, s. 17) – uvádí příklad Cvejnové (2002, s. 16): *adrs*
- Interference oběma směry při čtení (Grabe et al., 2011)
- Ortografická vzdálenost (Koda, 2011)

Srovnání?

- ch dětí
- zkušenosti ovlivňují osvojování nejen lexika, ale i oblast morfosyntaxe
- nedostatek standardizovaných testů zaměřených na výzkum bilingvních dětí, časté překlady testů
- užívání testů zaměřených na pouze jeden jazyk z jazyků dítěte problematické – **nejedná se o dva monolingvní jedince v jednom**

a, Bedore,
2011, s. 3).

L1, L2, L3...

- Mluvčí holandštiny (L1) se znalostí angličtiny (L2) mluví francouzsky (L3):

Ils veulent gagner more, euh, plus. (Dewaele, 1998)

- Mluvčí angličtiny (L1) se znalostí francouzštiny (L2) mluví německy (L3):

Tu as mein Fax bekommen. (Cohen, 1995)

(in Murphy, 2003, str. 1)

Ztráta jazyka

- Snižování kompetencí
- Zjednodušování zhoršování
- Zapomínání
- Nejistota

Důvody:

- emigrace
- značné používání druhého nebo cizího jazyka v každodenním životě
- omezené využití jazyka mateřského v běžném životě

Puberta

- Ztráta jazyka

X

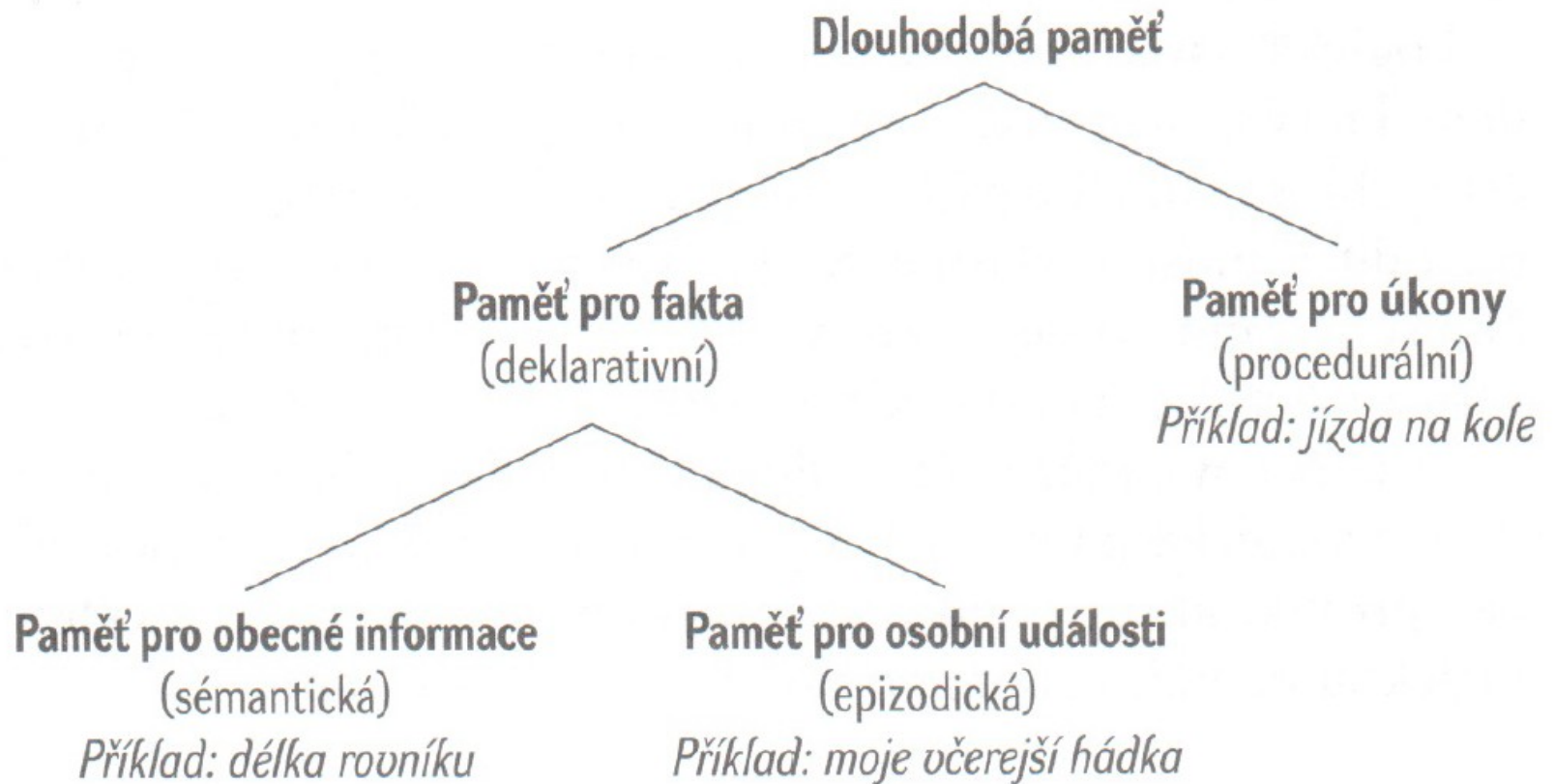
- Neúplné osvojení

Neurolingvistika

- Pierce et al. (2014)
- zkoumali děti adoptované z Číny (průměrný věk 12,8 měsíců) žijící ve Francii
- přestože svůj mateřský jazyk čínštinu zapomněly, zobrazovací metody prokázaly aktivaci tohoto jazyka v mozku
- autoři tedy předpokládají, že neurální reprezentace nejsou přepsány „dalším“ jazykem a přikládají jazykovému inputu, jenž děti obklopuje v raném věku, velkou váhu
- dokázali tedy, že přestože děti několik let svůj mateřský jazyk neslyšely, byl aktivován a „nezmizel“
- (k opačným výsledkům viz Pallier et al. (2002))

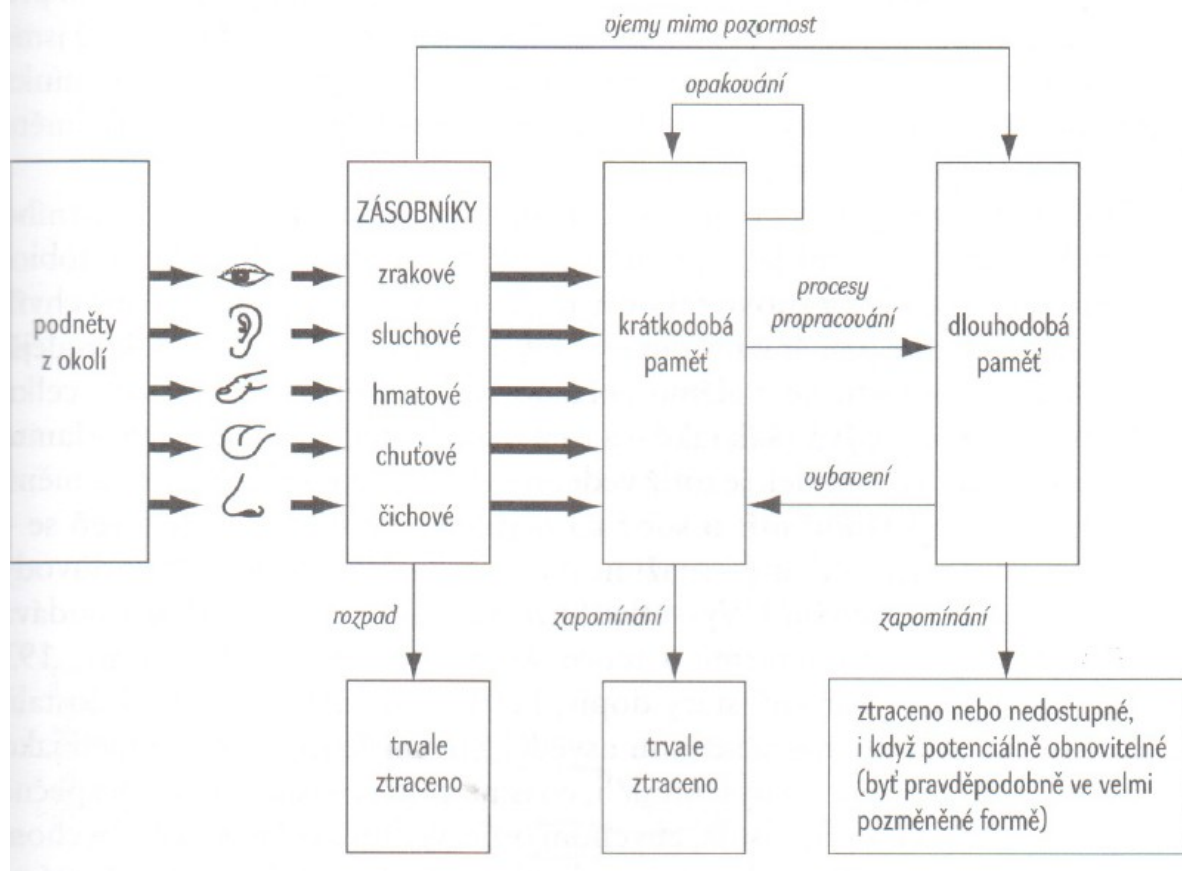
Paměť

Rozdělení dlouhodobé paměti podle druhu informace



Obr. 4.7

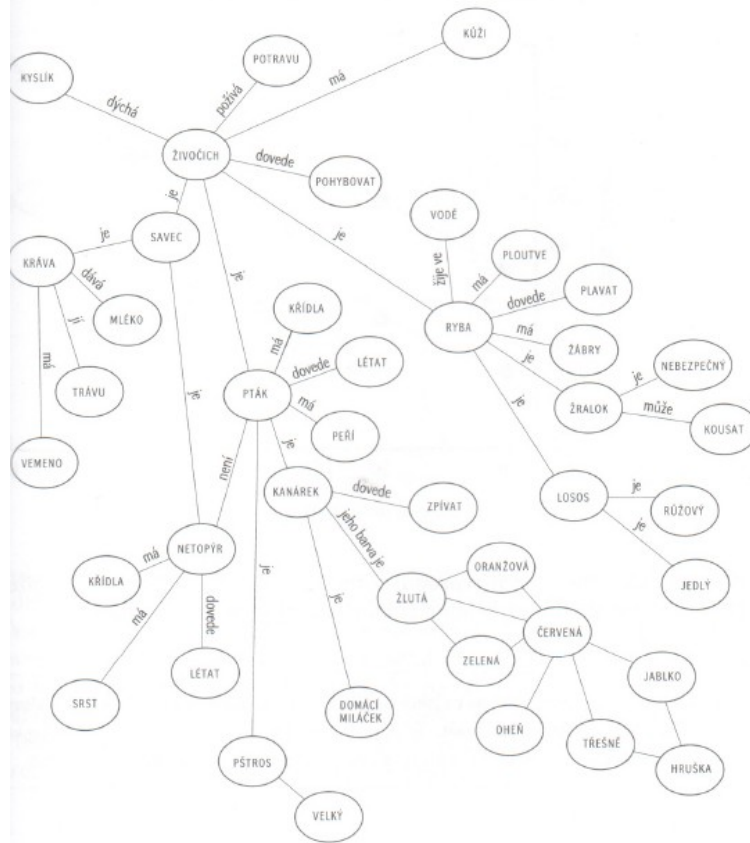
Celkový model lidské paměti jako systému zpracování informací



Obř. 4.5

Úsek ze sítě dlouhodobé paměti

Při „lovení v paměti“ se pohybujeme po síti spojů ve své dlouhodobé paměti.



- Afázie a disociace jazyků
- Role implicitní a explicitní paměti
- Nedotknutelnost/nedostupnost jazyků
- Hypnóza
- Footnick (2007) – hypotéza konfliktu
- Role emocí

Experimenty

- Úkol zaměřený na slovní plynulost (verbal fluency task)
- Pojmenování a spojování obrázků
- Analýza spontánních promluv
- Hodnocení sémantických rozdílů

Výzkum

- 20 let – relativně nová oblast
- Největší pozornost věnována lexikonu
- Většina metod není vhodných
- Je těžké odlišit ztrátu jazyka od mezijazykových vlivů

Více jazyků

